

Lübnan 2011

Resmi Adı	Lübnan Cumhuriyeti
Başkent	Beyrut
Yüzölçümü	10.400 km ²
Nüfus	4.140.289
GSYH	39,1 milyar dolar
Hükümet Biçimi	Cumhuriyet
Devlet Başkanı	Michel Süleyman
Başbakan	Necip Mikati
Dışişleri Bakanı	Adnan Mansur
Türkiye Büyükelçisi	Georges Habib Siam
Askeri Harcamalar	1,564 milyar dolar
Asker Sayısı	59.100

Etnik Yapı

Arap	% 95
Ermeni	% 4
Diğer	% 1

Dini Yapı

İslam	% 59,7
Hıristiyan	% 39
Diğer	% 1,3

Petrol Üretimi	-
Petrol Tüketimi	106.000 varil/gün
İhracat	5,482 milyar dolar
İthalat	19,86 milyar dolar

Lübnan 2011

Cüneyt Doğrusözlü

[Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü]

Ahmet Üçağaç

[Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü]

Özet

Ortadoğu'nun sorunlu ülkesi Lübnan, 2011 yılında tekrar dikkatleri üzerine çekmiştir. 2010 yılında başlayan sükûnet kısa sürmüş ve yerini geçmişe dönme korkusu yaşatacak olan sorunlara bırakmıştır. 2011 yılının ilk aylarında iktidardaki 14 Mart Hareketi hükümetinin düşmesi ve yerine Hizbullah destekli 8 Mart Hareketinin gelmesi, ülke siyasetini yeni mecralara sokmuştur. Batı yanlısı bir hükümetin düşmesi Batılı ülkeleri ve İsrail başta olmak üzere çevre ülkeleri tedirgin etmiştir. Hizbullah'ın yıl içinde İsrail ile tekrar bir savaşa gireceği tedirginliği İsrail'i sürekli alarmda tutmuştur. Yaşanan hükümet değişikliği daha çok İran ve Suriye'nin işine yaramıştır. Suriye, ülkesinde yaşanan olaylardan ötürü bunu tam olarak değerlendiremese de İran, Hizbullah aracılığı ile ülkedeki nüfuzunu artırmıştır. Bu durum, Batılı ülkelerde Lübnan'ın İran ve Suriye'nin kontrolüne geçeceği endişesi yaratmıştır. Fakat Arap Baharı olarak tabir edilen halk hareketlerinin patlak vermesi, Lübnan iç siyasetinde yaşanan ve eksen kayması olarak tabir edilen hükümet değişikliğini Batılı ülkeler nezdinde arka plana itmiştir. Arap ülkelerinde yaşanan halk hareketlerinin Lübnan'a sıçrayacağı korkusu genel anlamda hükümette tedirginlik oluşturmuştur. Ayrıca halk hareketlerinin Suriye'ye de sıçraması Lübnan iç siyasetinde bulunan ayrılıkları daha da kızdırmıştır. Bu durumda ülke Suriye hükümetini savunan Hizbullah, Suriye yönetimine karşı gösteri yapan halkın tarafını tutan 14 Mart Hareketi ve olaylara tarafsız kalmaya çalışan diğer kesim olmak üzere üçe bölünmüştür.

Anahtar Kelimeler: Arap Baharı | Lübnan | 14 Mart Hareketi | 8 Mart Hareketi | Hizbullah | İran | Suriye

Lebanon 2011

Abstract

2011 began with a big government crisis for Lebanon and the country again became the agenda of the region. At the beginning of 2011, the country faced a huge problem. The pro-western Sunni block 14 March Movement-led government has fallen. Following that the country has managed to form a new government after five months. After the fall of Saad Hariri Government in mid-January, Hezbollah-backed Nejjib Mikati government came to power. With this governmental change the axis of the country shifted to a pro-Iranian and Shiite one. That's why Lebanon began to get closer to Iran and Syria and turned back to the west and the Sunni Muslim world. The fall of the pro-western government agonized many regional countries, Israel in particular. Because of the fear of a possible war with Hezbollah, Israel has always been on red alert in 2011. In addition, the pro-Hezbollah government in Lebanon has also worried the USA. However, popular uprisings in Syria made these concerns secondary for the western world. After the Arab spring and extensive uprisings in Syria, Turkey lost most of its access to that country, but Iran became able to increase its effect on Lebanese policy through Hezbollah and Shiite dominated government.

Keywords: Lebanon | 14 March Movement | 8 March Movement | Hezbollah | Sunni Block | Arab Spring, | Turkey | Iran | Syria

İç Siyaset

Lübnan Siyasetine Genel Bakış

Birçok dinsel ve etnik grubun bir arada yaşadığı Lübnan'ın siyasi yapısı, ülkenin kurucu belgesi olarak tanımlanan Ulusal Pakt çerçevesinde, siyasi görevlerin mezhepler arasında nüfuslarıyla orantılı olarak paylaşılması esasına göre oluşturulmuştur. Ulusal Pakt uyarınca cumhurbaşkanının Marunî, meclis başkanının Şii, başbakanın Sünni olması ve iktidarın 6 Hıristiyan - 5 Müslüman temelinde paylaşılması kararlaştırılmıştır. 1970'li yılların başlarında nüfusları artan Müslümanlar ülke yönetiminde daha fazla hak ve mecliste eşit temsil taleplerinde bulunmuşlardır. 1967 Savaşı'ndan sonra sayıları giderek artan Filistinli mülteciler de demografik yapının değişmesine yol açmıştır. Lübnan iç savaşının önemli nedenlerinden biri olarak görülen bu dengesiz siyasi yapı, Taif Antlaşması'yla kısmen değiştirilmiştir. Buna göre, Hıristiyan toplumundan seçilen cumhurbaşkanının yetkileri kısıtlanmış, mecliste Hıristiyan ve Müslüman milletvekillerinin sayıları eşitlenmiş ve kendi içlerinde mezhep temelinde bölüştürülmüştür. Ancak, dinsel gruplar arasındaki siyasi güç mücadelesi devam etmiştir.

Lübnan'daki rejim Parlamenter Demokratik Cumhuriyet olup, kuvvetler ayrılığı ilkesine dayanmaktadır. Ancak, sistem siyasi parti/ideoloji değil, din/etnik grup temelinde kurulduğundan, uygulamada önemli kararlar ancak odaya gelmesiyle alınabilmektedir. Aşamalı olarak, dinsel/mezhepsel temele dayanmayan bir yapıya gidilmesi Taif Antlaşması sonrasında Anayasa'ya 95. maddeyle eklenmiş bir hedef olmakla birlikte, bugüne kadar bu yönde herhangi bir çalışma yapılamamıştır.¹

Hükümet Krizi ve Yeni Hükümetin Kurulması

Lübnan, 2011 yılına büyük bir krizle girerek istikrarsız siyaset hayatındaki geleneğini devam ettirmiştir. Yılın henüz ilk ayında ülke siyaseti yeni bir hükümet kriziyle karşı karşıya kalmıştır. Bunun en büyük sebebi ülkenin içinde barındırdığı farklı ve çatışmacı grupların ulusal bir çıkar noktasında buluşamamasıdır. Ayrıca Lübnan'ın, Şii ve Sünni dünyasının mücadele zemini olması da krizleri derinleştiren başka bir faktör olmuştur. Bu bağlamda Beyrut Amerikan Üniversitesi akademisyenlerinden Velid, ülkenin Şii hilali ile Sünni dolunay arasında sıkışıp kaldığını söylemiştir.²

Lübnan'da ülkenin 2011 yılına krizle başlamasına sebep olan bir başka etken de Lübnan eski Başbakanı Refik Hariri suikastını soruşturmak amacıyla BM desteğiyle kurulan Lübnan Özel Mahkemesi'nin yarattığı gerginlik olmuştur. Muhalefet kanadındaki Şii Hizbullah ve Emel Partileri ile Marunî Özgür Vatansever Hareketi'nin ön plana çıktığı koalisyon, Başbakan Saad Hariri'den, Özel Mahkeme'yi tartışmak için 2010 yılının Aralık ayından beri toplanamayan kabineyi acilen toplamasını ve mahkemeden desteğini çekmesini talep etmişlerdir. Bu durumda Başbakan Hariri'nin önünde iki tane seçenek bulunmaktaydı. Bunlardan ilki, Lübnan'da iç karışıklığı engelleyecek ve Hariri hükümetinin yıkılmasını önleyecekti. Bunun için de Başbakan Hariri, muhalefetteki 8 Mart Hareketi'nin çağrısına mukabele etmesi ve Suudi Arabistan-Suriye girişimine destek verip Özel Mahkeme'yi askıya alması gerekmekteydi. İkinci seçenekte ise mahkemeyi askıya alıracak girişimleri görmezden gelip Özel Mahkeme kararına destek verilecek ve böylece hem Hariri hükümeti yıkılmış olacak hem de ülke siyasi kaosa sürüklenmiş olacaktı. Nitekim ABD ve Batı'ya yakınlığı ile tanınan Hariri, ABD'nin tutumu doğrultusunda mahkeme sürecini desteklemeye devam etmiştir. Başka bir deyişle Özel Mahkemenin Hizbullah'ı suçlaması durumunda bile Hizbullah'a sahip çıkacağını söyleyen Hariri, bu konuda tavizsiz bir tavır takınan ABD'yi karşısına almak istememiş ve başbakanlığı kaybetmek pahasına ikinci seçeneği kabul etmek durumunda kalmıştır. Başbakan Hariri bu tercihiyle üzerindeki iki yükten en azından kurtulmuş oldu. Öncelikle babasının öldürülmesini araştıran komisyonu rafa kaldırmayarak özellikle ABD'nin "adaletin üstünü örtme" eleştirisinden kurtulmuş oldu.³ Diğer yandan ise Hizbullah yetkililerinin tutuklanmasıyla sonuçlanabilecek bir mahkeme sürecindeki sorumluluğunu hafifletmiş ve hatta kaldırmış oldu. Bir diğer deyişle mahkemeyi rafa kaldırmayarak Hizbullah'la arasını açan Hariri, mahkemenin kararlarını uygulayacak Başbakan olmaktan vazgeçerek Hizbullah'la direk çatışma ihtimalini de azaltmış oldu.

Hariri hükümetinin düşmesinin arka planı şu şekildedir. Hizbullah'a yakın 11 bakanın istifa etmesi üzerine hükümet düşmüştür. Bu sırada ABD'de bulunan Başbakan Hariri olayın hemen ardından ülkesine dönmüştür.⁴ Hükümetin düşmesi ülke içinde kısa süreli de olsa tepkilere neden olmuştur. Örne-

ğin, Trablus ve Beyrut'ta sokağa dökülen Hariri yanlıları, Hariri'nin Gelecek Hareketi'nin bayraklarını taşımış, yollara barikat kurmuş ve lastik yakmışlardır. Fakat ordunun olaya müdahalesi sonucu ortam kısa sürede yatışmıştır.⁵ Hükümetin düşmesinin ardından ilk olarak Suriye ve Suudi Arabistan krizi çözmek için arabuluculuk yapmıştır. Suudi başkanlığındaki arabuluculuk sırasında Özel Mahkeme'nin askıya alınması tartışılmıştır. Fakat Hizbullah'ı baskı altında tutmak isteyen ABD, Özel Mahkeme'nin askıya alınmasını hiçbir şekilde kabul etmeyeceğini vurgulamış, böylece Suudi Arabistan-Suriye girişimini başarısızlığa uğratmıştır. Bunun üzerine Katar ve Türkiye ikilisi devreye girmiştir. Türkiye ve Katar krizin çözümü için tarafları bir araya getirmiş ancak anlaşmalarını sağlayamamıştır. Hizbullah Lideri Nasrallah'ın, Hariri'den kararı tanımayacağını garanti etmesi; buna mukabil Hariri'nin Hizbullah'ın cinayetten sorumlu tutulanları komisyon kararı tamamlanuncaya kadar dışarıda bırakmasını talep etmesi ve her ikisinin de birbirlerinin taleplerini kabul etmemesi görüşmelerin tıkanmasına neden olmuştur.⁶

Sonuçsuz kalan arabuluculuk faaliyetlerinden sonra 24 Ocak'ta Hizbullah yeni bir hükümetin kurulması için Necip Mikati'yi destekleyeceğini belirtmiş, ertesi gün de Trabluslu işadamı Mikati başbakanlığa aday olduğunu açıklamıştır. Bunun akabinde 128 sandalyeli parlamentoda yapılan oylamada Mikati, 128 milletvekilinden 68'inin desteğini almış ve Cumhurbaşkanı Mişel Süleyman tarafından hükümeti kurmakla görevlendirilmiştir. Mikati, ilk resmi demecinde, Lübnanlıları parti ve hizip farklılıklarını bir kenara bırakmaya çağırılmış ve tüm ülkeyi kucaklayacak hükümeti kurmaya hazır olduğunu bildirmiştir.⁷ Her ne kadar Mikati'nin hükümeti kurmakla görevlendirilmesi ülke siyasetindeki krizin çözümlendiği kanaati oluştursa da akabinde yaşanan süreç krizin sona ermesinin çok da kolay olmadığını göstermiştir. Mikati'nin yeni hükümeti kurması ancak beş ay sonra olabilmıştır. Diğer bir deyişle Mikati hükümet kurmak için yoğun görüşmelerde bulunmuş, fakat hükümetin kısa sürede kurulmasını sağlayamamıştır. Lübnan'da hükümet kurulması çalışmalarının uzun sürmesinde, İçişleri Bakanlığı'nı kimin alacağı konusunda yaşanan çekişmeler ve Cumhurbaşkanı Süleyman'ın bazı bakanlıkları atamak istemesi neden olmuştur. Beş aylık krizin nihayetinde 13 Haziran 2011 tarihinde hükümet kurulmuştur. 30 kişilik yeni hükümette 18 sandalye ile çoğunluğu Hizbullah'ın desteklediği 8 Mart Hareketi almıştır. Hükümetin kurulmasına engel olan veya hükümet kurulmasında önemli tartışma noktası olan içişleri bakanlığı koltuğunu da emekli general Mervan Şarbel doldurmuştur. Hükümetin kurulmasından sonra Başbakan Mikati yaptığı açıklamada, "Taif Anlaşması'nı uygulamak, Lübnan'ın egemenliği ile bağımsızlığını korumak, İsraililer tarafından ele geçirilen topraklarımızın kurtuluşunu sağlamak ve ulusal diyalogu yeniden sağlamak gibi temel prensiplerle çalışacağız. Bu hükümetin sizin ve temsilcilerinizin güvenini böyle kazanmasını umuyoruz" demiştir.⁸ Lübnan'da uzun zaman alan hükümetin kurulması süreci ve Başbakan Mikati'nin de sürekli ulusal diyalog üzerine açıklamalar yapması is-

tikrar bekleyenlerin aksine aşağıda geniş kapsamlı biçimde belirtilecek olan Lübnan siyasetini daha faklı tartışmalara itmiştir. Diğer bir deyişle, Suriye ve İran himayesinde gerçekleşen bir Hizbullah darbesi olarak görülen Hariri hükümetinin düşmesi ve yeni hükümetin kurulması süreci Lübnan siyasetine yeni tartışmaları beraberinde getirmiştir.⁹

Lübnan Siyasetinde Eksen Kayması

Lübnan'da yeni kurulan hükümette Hizbullah destekli 8 Mart Hareketi'nin güçlü bir konum elde etmesi Lübnan siyasetini yeni bir mecraaya itmiştir. 14 Ocak'ta Sünni dünyasına ve Batıya yakın ve İran ile Suriye karşıtı siyaset yapan Hariri liderliğindeki 14 Mart Hareketi'nin hükümetten düşmesi ve İran ile Suriye yanlısı yeni bir hükümetin göreve gelmesi ister istemez ülke siyasetinde yeni bir dönüşümün yaşanacağına ilişkin iddiaları beraberinde getirmiştir. Lübnan siyasetindeki eksen kayması iddiaları, özellikle Körfez Arap ülkeleri, Türkiye ve Batı ile sıkı ilişkiler geliştiren bir Lübnan'ın yerine Suriye-İran eksenli siyaset güden bir Lübnan'ın ortaya çıkacağı yönünde olmuştur. Çünkü 18 Haziran'da Hizbullah destekli 8 Mart Hareketi'nin yeni hükümete egemen olması Hizbullah'ı Lübnan siyasi tarihinde daha önce görülmemiş etkili bir konuma yükseltmiştir. Yeni hükümet Hizbullah'ın asıl patronları Suriye ve İran'a ülke içinde ve bölgede daha etkili bir güç sağlamış ve manevra alanlarını genişletmiştir. Şii Hizbullah destekli yeni hükümetin kabineyi açıklamasının ardından, muhalefet kanadından bir lider, "Lübnan, artık Suriye rejimi ve Hizbullah tarafından rehin tutulan bir ülke haline gelmiştir" ifadesini kullanmıştır.¹⁰ Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad ile İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Salih yeni kabineyi memnuniyetle karşıladıklarını dile getirerek yeni hükümetin bu iki ülkenin desteğini alacağını sinyallerini vermiştir. Bununla birlikte Lübnan'ın yeni Başbakanı Mikati'nin göreve gelmez Suriye ile iyi ilişkiler peşinde olacağını ifade etmesi eksen kayması iddialarını daha da güçlendirmiştir.

Aslında Hariri hükümetinin düşmesinden itibaren eksen kayması iddiaları doğrultusunda tartışmalar yaşanmaya başlanmıştır. Örneğin 7 Nisan'da eksen kaymasına ilişkin açıklamada bulunan Hariri, İran'ın Lübnan'ın içişlerine karıştığını ve farklı bölgelerde halkı ayaklanmaya teşvik ettiğini iddia etmiştir. Bu açıklamalara Şii kanat büyük tepki göstermiş ve Hariri'yi sert bir dille eleştirmiştir. Söylemlerle kızıyan bu ortam 10 Nisan günü Beyrut'ta ülkenin siyasal sistemini eleştiren geniş çaplı bir halk gösterisi düzenlemesine neden olmuştur. Halk Lübnan'ın hâlihazırdaki siyasal sistemin *confessional* (mezheplere ve dinlere göre uyarlanmış) yapısını eleştirerek laik ve demokratik bir Lübnan için sokaklara dökülmüştür. Lübnan'ın 2011 yılında tamamen Şii eksenine içine girdiği ve İran'la birlikte hareket ettiği hatta bazı konularda İran'ın, Lübnan'ı Arap kimliğini kullanarak Körfez'deki Sünni yönetimlere karşı kullanmaya çalıştığı iddiaları sürekli canlı tutulmuştur. Bu iddialar

Lübnan'ın Körfez'deki petrol zengini Arap ülkeleriyle ciddi sorunlar yaşamasına da sebep olmuştur. 17 Nisan 2011'de Bahreyn Krallığı'nın, Birleşmiş Milletler'e gönderdiği mektup bu sorunlardan birini yansıtmıştır. Krallık Hizbullah örgütünü ülkesindeki olayları kışkırtmakla suçlamış ve Hizbullah'ın Bahreyn Krallığına hem istikrarsızlık hem de mezhep çatışması getirmeye çalışmakta olduğunu belirtmiştir.¹¹ Bunların sonucunda Hizbullah'ın, İran'ın bir uydusu olduğu ve silahsızlandırılıp ülke siyasetinden tasfiye edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.¹²

Suriye'de halk gösterilerinin patlak vermesi sırasında da aynı iddialar ileri sürülmüştür. Örneğin, Suriye'deki olayların büyümesi sonucu 18 Nisan'da Lübnan Cumhurbaşkanı, Esad'ı arayarak Lübnan'ın, Suriye'nin güvenliği için Baas rejimine olan desteğini belirtmiştir. Cumhurbaşkanı'nın Esad rejimine destek açıklaması Körfez ülkelerinin ve Türkiye'nin tepkisini çekmiştir. Buradan hareketle de Lübnan'ın, İran'ın bölgedeki politikaları doğrultusunda hareket ettiği yönündeki eleştiriler kuvvet kazanmıştır.¹³ Bu arada ülkenin kuzeyinde Suriye'deki rejimi destekleyen ve protesto eden gösteriler düzenlenmiştir. Buna ek olarak Başbakan Mikati, New York'taki Birleşmiş Milletler temsilcisini arayarak Suriye ile ilgili taslağı reddetmesini istemiştir.¹⁴ Lübnan bu süre zarfında üyesi olduğu BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararlarda etkili olmuştur.

Lübnan'da Hariri hükümetinin düşmesi sonucunda oluşacak muhtemel eksen kaymasına karşı Batı önceden güvence almaya çalışmıştır. Örneğin, Lübnan 26 Ocak'ta BM Genel Sekreterliğine 1701 sayılı Güvenlik Konseyi kararıyla ilgili bir hatırlatma notu göndermiş, Konsey de kararın aynen uygulanacağını yinelemiştir. 16 Şubat'ta ise Necip Mikati, AB Dış İlişkiler Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton ile görüşmesinde Lübnan'da kurulacak hükümetin, uluslararası yükümlülüklere saygı göstereceğini taahhüt etmiştir. Böylelikle Mikati, kurulacak yeni hükümet için AB'nin desteğini alabilmek için zemin hazırlamıştır. 22 Şubat 2011'de BM Lübnan özel koordinatörü Michael Williams, Mikati ile görüşmüş ve Lübnan'ın uluslararası yükümlülüklerine ve 1701 sayılı karara saygı göstermesi gerektiğini vurgulamıştır. Williams ayrıca 29 Mart'ta Suriye'deki çalkantının Lübnan'da hükümetin kurulmasına negatif etki edebileceği uyarısında bulunmuştur. Bununla birlikte 21 Nisan'da BM Genel Sekreterliği 1559 sayılı raporunda Hizbullah örgütünün silahsızlanmasını ve siyasi bir partiye dönmesini talep etmiş fakat Hizbullah, askeri kanadının İsrail için caydırıcı bir unsur olduğunu öne sürerek bunu reddetmiştir.¹⁵

Uluslararası Lübnan Özel Mahkemesi'nin Kritik Kararı

Haziran ayında ülkenin gündemini sarsan önemli bir konu da Lübnan Özel Mahkemesi'nin kritik kararı olmuştur. BM bünyesindeki Mahkeme, Lübnan eski Başbakanı Refik Hariri'ye yönelik suikastla ilgili soruşturma sonucunda, üst düzey dört Hizbullah yetkilisi hakkında tutuklama emri çıkarmıştır. Lübnan

nan vatandaşı olmayan bir kişi hakkında da tutuklama isteminde bulunulacağı bildirilmişti. Ortadoğu ve Arap coğrafyasında etkin bir yayın organı olan el-Arabiya, Lahay'deki Özel Mahkeme temsilcilerinin, iddianameyi sunmak için Beyrut'a geldiğini ve belgelerin Lübnan Başsavcısı Said Mirza'ya sunulduğunu duyurmuştu. Refik Hariri'nin oğlu eski Başbakan Saad Hariri'nin liderliğindeki Batı destekli 14 Mart Koalisyonu'nun önde gelen isimlerinden Faris Suid, AFP'ye yaptığı açıklamada Özel Mahkeme'den bir grup hukukçunun Başsavcı Mirza'ya davanın iddianamesini teslim ettiğine dair bilgilerin ellerine ulaştığını açıklamıştır. Suid, açıklamasında “altı yıldır bugünü beklediklerini” belirterek “Umuyoruz adalet yerini bulur ve Lübnan daha istikrarlı bir geleceğe kavuşur” demişti.¹⁶ el-Cezire ve el-Arabiya televizyonlarının bildirdiğine göre, suçlananlar arasında Hizbullah'ın üst düzey yöneticileri de bulunmaktaydı. Bu kişilerden birinin, 2008 yılında Şam'da suikasta uğrayan Hizbullah komutanı İmad Muğniye'nin kayınbiraderi Mustafa Bedreddin olduğu ifade edilmişti. Ayrıca Daily Star gazetesi de diğer isimlerin Salim el-Ayyaş, Hasan Ayneise ve Esad Sabra olduğunu iddia etmişti.¹⁷

Mahkemenin ulaştığı iddia edilen ilk sonuçlar, basın-yayın organlarında gündeme geldiğinde, Lübnan'da yoğun tartışmaları da beraberinde getirmiştir. İran ve Suriye'nin desteğini arkasına alan Hizbullah, Hariri'nin soruşturmaya verdiği desteği çekmesi için baskı yapmış, Hariri bu talebe uymayınca Ocak ayında Hizbullah'a bağlı bakanlar kabineden istifa etmişlerdi. 2011 yılında Mahkeme'nin henüz kesin kararını açıklamamış olması ülke istikrarı açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilmiştir. Ancak Mahkemenin suikasttan kesin bir şekilde Hizbullah'ı sorumlu tutması ülkede büyük bir mezhep çatışmasının fitilini ateşleyeceği iddia edilmektedir. Bununla birlikte Lübnan İçişleri Bakanı Mervan Şarbel tutuklama emrinin daha kesinleşmediğini ve bunun fazlasıyla büyütüldüğünü söylemiştir. Kamuoyunu “güvenlik durumunun iyi olduğu” konusunda temin eden Şarbel, “Büyütecek ne var, bu sadece bir iddianame. Neden bu kadar gürültü yapılıyor ki?” şeklinde açıklamalar yaparak tutuklama kararından sonra ülkenin, içine girdiği tartışmalı durumdan çıkması için ortamı yumuşatma çabasına girmiştir. Olayla ilgilenen uzmanlar ve Hukukçular da Lübnan'ın 30 gün içinde tutuklama emirlerini uygulamak zorunda olduğunu belirtmişlerdir. Bu süre içinde zanlıların tutuklanmaması durumunda, mahkemenin bu kararını kamuya paylaşp zanlıları mahkemeye çağırması beklenmiştir.¹⁸

Hizbullah Lideri Hasan Nasrallah, BM Özel Mahkemesi'nin hazırladığı iddianamenin, Lübnan Başsavcısı Said Mirza'ya sunulmasının ardından televizyondan yaptığı ilk açıklamada, iddianamede yer alan suçlamaları kesin bir dille reddederek “Hazırlanan iddianamede, Hizbullah üyelerinin suçlanması haksızlık” diyerek şüphelerin Hizbullah'ın üzerinden kalkmasını istemiştir. “Bu konuda İsrail, özel mahkeme yetkilileriyle işbirliği yaparak Hizbullah'ı hedef haline getiriyor” diyen Nasrallah, “Amaçları, Lübnan'da Şii ve Sünniler arasında sorun çıkarmaktır” iddiasında bulunmuştur. Hizbullah lideri, “Ba-

zıları bizi Lübnan halkına karşı kışkırtmaya çalışıyor. Biz onların oyununa gelmeyeceğiz ve bizim taraftarlarımız, ülkenin yeni bir savaşa girmesine izin vermeyecektir” diye konuşmuştur.¹⁹ Hizbullah örgütü, Hariri suikastını soruşturan mahkemeye mali yardım yapılmasına karşı çıkmış ve bunu kabinedeki bakanları aracılığı ile de Hükümete ve Başbakan Mikati’ye dikte etmeye çalışmıştır. Bunun sonucunda Başbakan Mikati, hükümetinin Refik Hariri suikastını soruşturan mahkemeye verilen ödeneği kesmeye karar vermesi durumunda, istifa edeceğini bildirmiştir. Mikati, “Kendimi, Lübnan’ın uluslararası yükümlülüklerini ihlal etmesine ve dünyada yalnızlaşmasına neden olan bir kabinenin başbakanı olarak düşünemiyorum. Eğer Lübnan üzerine düşeni yapmazsa, benim istifam Lübnan’ı korumak anlamına gelecektir” şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.²⁰

Hizbullah’ın Gücü ve Etkisi

Birçok otoriteye göre pek çok devletten daha fazla askeri güce sahip olan Hizbullah’ın 2011 yılında kurulan Mikati hükümetini şekillendirmesi ve bu örgütün İran’a çok sıkı bir biçimde bağlı olması İran’ın Lübnan’da etkili bir konum edindiğinin kanıtıdır. Bununla birlikte İran’ın, Hizbullah’a destek amacıyla yılda yaklaşık 100-200 milyon dolar yardım gönderdiği ve örgütün binlerce savaşçısını İran’daki kamplarda eğitmeye devam ettiği iddia edilmektedir.²¹ 2006 İsrail-Hizbullah savaşından bu yana İran’ın, BM Güvenlik Konseyi’nin 1701 sayılı kararını ihlal ederek Hizbullah’ın yeniden silahlanmasına yardımcı olduğu da öne sürülmektedir.²² ABD Savunma Bakanı Robert Gates’e göre, Hizbullah çok sayıda füze ve rokete sahiptir ve bunların kimyasal ve biyolojik savaş başlıkları bulunmaktadır. Gates ayrıca Hizbullah’ın 65 mil menzile sahip seyir füzelerinin ABD gemilerini tehdit edebileceği uyarısında da bulunmuştur.²³ Washington Post gazetesi de Lübnan’da bulunan ve İsrail’in, Hizbullah’a ait olduğuna inandığı 550 yeraltı sığınagının, 300 gözetleme merkezinin ve başka 100 tesisin ayrıntılarını içeren bir haritaya ulaşmıştır.²⁴ İşin aslına bakılacak olursa, Hizbullah da bugün 2006’da olduğundan daha büyük bir askeri teçhizata sahip olduğunu öne sürmektedir. Şubat 2007’de Hizbullah lideri Hasan Nasrallah, örgütün yeniden silahlandığını ve ülkenin güneyine doğru gizlice silah aktarmakta olduğunu kabul etmişti.²⁵ Hizbullah’a ulaşan bu silah akışının, hem İran’dan hem de doğrudan Suriye’den sağlandığı öne sürülmektedir.

Hizbullah’ın İran’ın kontrolünde olduğu dünya kamuoyunda geniş çevrelerce hep dile getirilen konu olmuştur. Üst düzey İranlı yetkililerin, Tahran’ın Lübnan’daki uydusu olan Hizbullah’ı desteklemekte olduğunu açıkça dile getirmeleri bu görüşleri teyit eder nitelikte olmuştur. Örneğin Ocak ayında İran Parlamento Sözcüsü Ali Laricani “küresel küstahlığa karşı savaşmak ve mazlumları desteklemek İran’ın politikasıdır, bu nedenle Hizbullah ve Hamas’ı desteklediğimizi açık bir şekilde ifade ediyoruz” şeklinde konu-

muştur. Öte yandan İran Dini Lideri Ali Hamaney'in üst düzey danışmanlarından Ali Ekber Velayeti, "Şunu size tam bir samimiyetle söyleyebilirim ki, İran Hizbullah'ı tam ve kapsamlı bir şekilde desteklemiştir ve Hizbullah da İran liderliğine karşı kendisini borçlu hissetmekte" ifadelerini kullanmıştır.²⁶ Hizbullah yetkilileri de örgütün, İran Dini Lideri Hamaney'in talimatlarını takip ettiğini dile getirmişlerdi. Üst düzey bir Hizbullah yetkilisi, Genel Sekreter Nasrallah'ın, İran Dini Liderine itaati "bir ilke meselesi" olarak gördüğünü belirtmiştir.²⁷ Ayrıca, örgütün Genel Sekreter Yardımcısı Naim Kasım Hizbullah, operasyonları için de İran liderinin iznine ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.²⁸

Dış Politika

Türkiye-Lübnan İlişkileri

Türkiye-Lübnan ilişkilerinin son on yılda çok büyük gelişmeler katetmesinde etkili olan birçok faktör bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, Türkiye-Suriye ilişkileridir. Türkiye-Suriye ilişkilerinin son yıllarda yumuşama dönemine girmesi ve akabinde gelişmeye başlaması Lübnan'la ilişkilere de olumlu yansımıştır. İkincisi ise Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Türk Dış Politikasına kazandırdığı yeni perspektif olmuştur. Bu yeni stratejiyle birlikte Türkiye, yakın çevresindeki ülkelerle sorunlu alanları yok ederek bölge ülkeleriyle siyasi ve ekonomik münasebetleri arttırmayı amaçlamıştır. Ortadoğu ve Arap coğrafyasına açılan yeni Türkiye, diğer Arap ülkeleri ile olduğu gibi Lübnan'la da ilişkileri geliştirmek için çeşitli açılımlarda bulunmuştur. 2000'li yılların ortalarından başlayan iki ülke arasındaki karşılıklı ziyaretler ikili ilişkileri geliştirmekle birlikte Türkiye'nin Lübnan'da daha etkin olmasına ve bu ülke siyaseti üzerinde söz sahibi olmasına katkı sağlamıştır.

Lübnan'da istikrarın sağlanmasını birinci önceliği olarak gören Türkiye, ülkede ortaya çıkacak kargaşanın iki ülke çıkarlarına zarar vereceğini düşünmüş, bu yüzden gruplar arasında çıkan anlaşmazlıklarda arabulucu olmaya çalışmıştır. Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Lübnan'da istikrarın Türkiye'nin milli ve öncü bir çıkarı olduğunu söylemiştir. Bu bağlamda Türkiye, 2008 yılında Lübnan'ı savaşın eşiğine getiren kargaşada Katar ile birlikte çözüm arayışlarında bulunmuş ve çatışmanın kızışmasına engel olmaya çalışmıştır. Türkiye'nin Lübnan politikası Lübnan tarafından da aynı şekilde değerlendirilmiştir. Örneğin Lübnan'da farklı gruplara mensup entelektüeller ile yapılan röportajda katılımcıların çoğu Türkiye'nin Lübnan'da istikrar politikasını memnuniyetle karşılamış ve ayrıca olaylara daha çok müdahale etmesini istemişlerdir.²⁹ Hizbullah Lideri Hasan Nasrallah bir televizyon kanalına verdiği röportajda, Türkiye'nin son yıllarda bölgedeki çatışmalarda arabuluculuk yaparak öne çıktığını, Arap halkının ezici çoğunluğunun, Türkiye'nin tavrını ve politikasındaki dönüşümü olumlu karşıladığını belirtmiştir.³⁰

Yukarıda belirtilen hususlar 2011 yılında Türkiye-Lübnan ilişkilerinde başat konumda olmuştur. Hükümetinin düşmesi için Hizbullah'a yakın bakanlar ve siyasi müttefiklerin istifa etmesiyle yaşanan hükümet krizi üzerine Başbakan Hariri Türkiye'ye gelmiş ve krizin çözümü için Başbakan Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Davutoğlu ile görüşmüştür. Görüşmelerin ardından Davutoğlu Lübnan'a gitmiş ve Katar Başbakanı Hamid el-Tani ile üç günlük yoğun arabuluculuk faaliyetlerine başlamıştır. Medyaya yansıyan haberlere göre taraflara arabuluculuk kapsamında dört maddeden oluşan bir teklif sunulmuştur. Fakat sunulan tekliflere her iki taraf da çekince koymuş ve Türkiye'nin arabuluculuk rolü sona ermiştir.³¹ Türkiye ve Katar'ın arabuluculuk faaliyetlerini askıya almasından sonra Davutoğlu, "Her zaman dost ve kardeş Lübnan'ın yanında olmaya, onun istikrarı için her türlü çabayı göstermeye devam ederiz ama artık bizim yeni bir çabamızdan çok Lübnanlı tarafların düşünme vakti gelmiştir" demiştir. Davutoğlu, Türkiye'nin ileride Lübnan için hiçbir yeni çabadan geri durmayacağını da ifadelerine eklemiştir. Öte yandan Lübnan kriziyle ilgili olarak Başbakan Erdoğan da İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad ile telefonla yaptığı görüşmede İran'a, ülkedeki tüm siyasi gruplarla görüşmesi yönünde çağrıda bulunmuştur.³² Türkiye-Lübnan ilişkilerinde diğer önemli nokta, Lübnan'da BM Geçici Görev Gücü (UNIFIL) kapsamında görev yapan Türk askerinin görev süresinin 5 Eylül 2011 tarihinden itibaren bir yıl daha uzatılmasını öngören Başbakanlık Tezkeresi'nin TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilmesi olmuştur.³³ Bu tezkereyle, UNIFIL kapsamında görev yapan Türk askerinin görev süresi 5. kez uzatılmış oldu.

Türkiye-Lübnan ilişkileri, Suriye'de 2011 yılının Mart ayında halk gösterilerinin başlamasıyla birçok alanda duraksamalara maruz kalmıştır. Bundan ötürü çeşitli alanlarda yapılmak istenen projeler askıya alınmıştır. Bu konuda ilk dikkat çeken ve hatta Türkiye'nin siyaset ve ekonomide ekseninin kaydığı tartışmasına da neden olan Türkiye, Suriye, Ürdün ve Lübnan arasında kurulan Yakın Komşular Ekonomik ve Ticaret Ortaklık Konseyi (*Close Neighbours Economic and Trade Association Council, CNETAC*)'dir. Bu konsey ile taraflar, aralarında serbest ticaret bölgesi oluşturmaya çalışmışlar; fakat uzun süreli olan bu proje, Suriye olaylarından sonra askıya alınmak zorunda kalmıştır.³⁴ Suriye olayları, Lübnan'da tüm gruplarla yakın ilişki kurmaya çalışan Türkiye'nin, halktan yana siyaset izlemesi sonucunda ülkedeki Esad yanlısı taraflarla çatışmasına neden olmuştur. Türkiye'nin Suriye politikası Lübnan Şiileri tarafından mezhepçilik olarak değerlendirilmiştir. Beyrut Amerikan Üniversitesi Ortadoğu uzmanı Timur Göksel, Türkiye'nin Suriye'deki olaylara yaklaşımı nedeniyle özellikle Lübnan'daki Şiilerin Türkiye'ye desteğini çektiğini, iki sene öncesine kıyasla artık Türk dostluğunun azaldığını ve bu desteğin sadece Sünnilerin tarafında kaldığını dile getirmiştir.³⁵ Diğer taraftan Türkiye'nin Suriye politikası konusunda olumlu yaklaşımlar da bulunmaktadır. Örneğin, 14 Mart Hareketi'nin lideri Hariri, 21 Eylül'de Türkiye'ye yaptığı ziyarette Türkiye'nin Suriye politikasına des-

tek vermiştir.³⁶ Lübnan siyasetinde daha çok bağımsız hareket eden İlerici Sosyalist Parti Başkanı Velid Canbolat da Ağustos ayında Türkiye'ye yaptığı ziyarette Türkiye'nin Suriye politikasını övmüştür.³⁷

Suriye-Lübnan İlişkileri

Lübnan'ın dış ilişkilerinde önemli bir yer tutan ve öncül konumunu 2011 yılında da devam ettiren Suriye'yi, Lübnan'ın dış politikasında önde tutan faktör, iki ülkenin paylaştığı ortak karasal ve tarihi bağların bulunmasıdır. Buna ilaveten, siyasi olarak Suriye'nin Lübnan'da 1976'dan 2005 yılına kadar asker bulundurması ve bunun sonucunda Lübnan siyasetinde kazandığı nüfuzunu 2005'den sonra da devam ettirmesidir. Bir diğer önemli faktör ise Lübnan'da güçlü konumda bulunan Şiiilerin ve Hizbullah örgütünün Suriye ile yakın ilişkilerinin bulunmasıdır.³⁸

2011'de Suriye-Lübnan ilişkilerinde en dikkat çeken olay yönetim karşıtı halk gösterilerinin Suriye'de de vuku bulmasıdır. Lübnan hükümeti halk hareketinin kendi ülkesine sıçrayacağı korkusu yaşamış ve Suriye politikasını buna göre şekillendirmiştir. Lübnan'daki siyasi grupların Suriye olayları ile ilgili ortak karnısı da Suriye'deki istikrarsızlığın kendi ülkelerine bir tehdit oluşturacağı ve Suriye'de istikrarsızlığa neden olacak her adımdan uzak durulması gerektiği şeklinde olmuştur. Lübnan hükümeti ilk olarak Suriye'deki olaylara karşı resmi politikasının tarafsız olduğunu ilan etmiştir.³⁹ Bu bağlamda 2010-2011 yıllarında BM Güvenlik Konseyi geçici üyesi olarak Suriye rejimini eleştiren karar oylamasında aleyhte oy kullanan Lübnan, Suriye hükümetinin halka karşı sert saldırılarını kınayan Ekim 2011 tarihli BMGK kararına da çekimser oy kullanmıştır. Lübnan'ın BM özel temsilcisi Navaf Salam Lübnan'ın çekimser oyu için "Lübnan çekimser oy kullanarak Suriye devletinin egemenliğini ve halkının birliğini korumuştur ve ayrıca Lübnan'ın da istikrarını" koruduğunu açıklamıştır. Lübnan, Suriye'nin Arap Birliği adaylığını askıya alma kararında da oy kullanmamış ve Suriye'ye gözlemci gönderilmesini tercih etmemiştir.⁴⁰ Kısacası Lübnan hükümeti, Suriye olaylarına karşı tarafsız bir tavır almaya çalışmış olsa da araya Suriye hükümeti yanlısı politika izlemekten de uzak durmamıştır.

Lübnan hükümetinin Suriye politikasında bunlar yaşanırken, Lübnan'ın içinde barındırdığı farklı grupların Suriye olaylarına bakış açıları birçok olayda olduğu gibi ayaklanmalar sırasında da farklılık arz etmiştir. Çünkü bu gruplar zaman zaman yönetimden bağımsız hareket ederek Lübnan dış politikasının tek sesli olmasına ve tek elden yürütülmesine engel olmuşlardır. Bu da Lübnan dış ilişkilerinde hükümetten bağımsız ve en az hükümet kadar önemli olan farklı grupların görüşlerinin Suriye ile ilişkilerinin de incelenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu grupların başında Esad'a yakınlığı ile bilinen Hizbullah ve 8 Mart Hareketi gelmektedir. Suriye'de olayların patlak vermesinin hemen ardından 8 Mart Hareketi Esad'a destek veren açıklama-

larda bulunmuştur. Fakat gelecek tepkileri önlemek için 8 Mart hükümetinin Esad'a yönelik destek açıklamaları genellikle dolaylı olmuştur. Hizbullah tarafından yapılan açıklamalarda ise Esad yanlısı tutum daha kesinlik arz etmiştir. Hizbullah genel olarak yaptığı açıklamalarda, Suriye olaylarının dış mihraklı olduğunu ve bununla Suriye'nin kaosa sürüklenmeye çalışıldığını iddia etmiştir. Hizbullah lideri Nasrallah Ekim 2011'de yaptığı açıklamada, "Suriye'de istikrarı ve sivil barışı bozmak isteyenler olduğunu ve bunların ülkeyi yıkmaya çalıştıklarını" belirtmiştir.⁴¹ Hizbullah'ın bu açıklama ile ortaya koyduğu tavır Arap dünyası tarafından, bir yandan Mısır ve Tunus'ta halk gösterilerine destek verirken, diğer taraftan ise Suriye olaylarında tam tersi bir görüntü veren bir tutum olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca Hizbullah'ın Suriye'deki Esad yanlılarına maddi ve askeri destek sağladığı yönünde iddialar ileri sürülmüştür. Örneğin, Özgür Suriye Ordusuna bağlı bir tugay tarafından ele geçirilen Suriye'deki Şebiha örgütü üyesi, Hizbullah'tan silah aldıklarını itiraf etmiştir.⁴²

Hizbullah'ın Suriye tutumu 8 Mart Hareketi'nde tam destek bulmamış, grup içindeki bazı kesimlerin tepkisini çekmiştir. Koalisyonda bulunan Sosyalist İlerleme Partisi Başkanı Velid Canbolat yaptığı açıklamalarında Esad'ın reform yapması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca Canbolat Suriye'deki Dürzülerin Suriye polisi ve askerilerine destek vermemelerini istemiştir. Her ne kadar Canbolat Suriye hükümeti aleyhinde veya gösteriler lehinde sözler sarf etse de Esad'ın istifa etmesi gerektiğini açıkça söylemekten çekinmiştir.⁴³

Hizbullah ve 8 Mart Hareketi'nin aksine Esad karşıtı tutum takınan ve Sünnilerin egemen olduğu 14 Mart Hareketi, 8 Mart Hareketi'nin Esad yanlısı tutumunu eleştirmiş ve Esad'ın gitmesi gerektiği yönünde açıklamalar yapmıştır. Ayrıca 14 Mart Hareketi, Esad yanlılarının Lübnan'ın sınırları içerisinde Suriye hükümetine karşı olan Lübnanlı ve Suriyeli kişileri kaçırdığını iddia etmiş ve bundan dolayı Suriye hükümetini, Lübnan'ın içişlerine karışmakla suçlamışlardır. 14 Mart Hareketi, zaman zaman mülteci kamplarını gezerek Esad'a karşı halkın yanında olduklarını göstermeye çalışmış, bazı liderleri diğer ülkelerde düzenlenen Esad karşıtı toplantılara kimi zaman destek vermiş ve kimi zaman da bu toplantılara bizzat katılmışlardır.⁴⁴

Esad hükümetini destekleyen 8 Mart ve onun aksi tutum takınan 14 Mart Hareketlerinden başka ülkede bulunan Lübnan Hıristiyan ve Marunî Kilisesi taraftarlarının Suriye politikalarında muğlâk yaklaşımlar bulunmaktadır. Geleneksel olarak, Marunî Patrikhane 14 Mart Hareketi ile uyumlu ve Suriye karşıtı bir politika izlemişlerdir. Fakat mevcut başkanı Başpiskopos Bişara Rai halefi Nasrallah Sfeir aksine Suriye hükümeti ve 8 Mart Hareketi ile ilişkilerini geliştirmeye çalışmıştır. 2011 Eylül'ünde Esad'ın reform yapması için ona daha çok zaman verilmesi gerektiğini söyleyen Rai,⁴⁵ Esad'a destek veren Hıristiyan grupların Esad sonrası akıbetleri için endişelendiğini dile getirmiştir.⁴⁶ Rai'nin bu sözlerine başta Fransa olmak üzere Batı ülkeleri tepki

göstermişlerdir. Tepkiler üzerine Rai, sözlerinin konu dışına çekildiğini ve patrikliğin, bir grubu diğerinden ayırmayacağını ve herhangi bir grubu da marjinalleştirmeyeceğini dile getirmiştir.⁴⁷

İki ülke arasındaki istikrarlı ekonomik ilişkiler, Suriye’de halk gösterileri başladıktan sonra olumsuz bir seyir izlemeye başlamış ve bu olumsuz seyir aynı zamanda genel olarak iki ülkenin ekonomisini de olumsuz etkilemiştir. İki ülke arasındaki karşılıklı bağımlılığın sebebi Suriye’nin Lübnan ile uzun kara sınırının bulunması nedeniyle Lübnan’ın tek kara ticaret rotası olması ve başta banka sektörü olmak üzere iki ülke arasında karşılıklı yatırımların bulunmasıdır. İki ülke arasında en çok zarar gören sektör ticaret, turizm ve banka endüstrisi olmuştur. Sayısal verilere bakılırsa, Suriye’de Esad karşıtı ayaklanmalardan sonra 2010’da %7 reel büyüme sağlayan Lübnan ekonomisi 2011’de %1,5’e düşmüştür. Lübnan ve Suriye kargo şirketi Antarsped Genel Müdürü Mervan Şibli de Suriye-Lübnan arasındaki hava, kara ve deniz taşımacılığında 2011 Ağustos ayından yılsonuna kadar %13 azalma yaşandığını ve bu düşüşün önümüzdeki yıllarda devam edeceğini söylemiştir.⁴⁸ Suriye’deki olaylar Lübnan’a taşınan malların maliyetini artırmış bu da ülkeye ithal edilen ürünlerin ülke içi satış fiyatını artırmıştır. Lübnan, 2011 Kasım’ında Arap Birliği’nin Suriye’ye yönelik ambargo oylamasında ekonomisinin olumsuz etkileneceğini düşündüğünden çekimser kalmıştır. Fakat Lübnan’daki bazı bankalar para transferi sağladıkları iddiasıyla Batılı ülkelerin tepkisini çekmiş, bu da bankalarda saygınlık ve kar kaybına sebep olmuştur. Örneğin Lübnan Kanada Bankası bununla itham edilmiş ve Amerika’nın sert tepkilerine maruz kalmıştır.⁴⁹

Suriye-Lübnan ilişkilerinde dikkat çeken diğer önemli nokta iki ülke hükümetinin sınır ihlallerine ilişkin birbirlerini suçlamasıdır. Suriye ordusu, halk gösterileri başladığından beri Lübnan sınırına birçok kez girmiş; birçok insan Suriye’den açılan ateş sonucunda hayatını kaybetmişlerdir.⁵⁰ İki ülke hükümeti birbirlerini kendi sınırları içinden insan kaçırmak ile suçlamışlardır. Kimi zaman Lübnan hükümeti ve Suriye hükümeti karşıtları, Suriye hükümetini Lübnan’dan adam kaçırmakla ve kimi zaman da Suriye hükümeti ve Hizbullah, Suriye muhaliflerini Suriye sınırından Lübnan’a adam kaçırmakla suçlamıştır.⁵¹

Lübnan ve Suriye hükümetinin mevcut sorunları yanında diğer bir sorun da Suriye-Lübnan sınırında silah ve mühimmat transferlerinin olmasıdır. Sınırın gözenekli doğası her iki yönde de silah transferini kolaylaştırmaktadır. Suriye hükümeti, 14 Mart Hareketi’ni hükümet karşıtı kesime sınırdan silah tedarik etmekle itham etmiş, 14 Mart Hareketi ise bunu sürekli yalanlamıştır. Esad hükümeti de Suriye-Lübnan sınırında birçok el-Kaide militanını Suriye’ye giriş yaptığını iddia etmiştir. Her ne kadar Lübnan Savunma Bakanı Fayiz Cısın bu iddiaları doğrulasa da Cumhurbaşkanı Süleyman, Başbakan Mikati ve İçişleri Bakanı Mervan Şarbel bu iddiaları reddetmişlerdir. Bu tar-

tışmalar Lübnan siyasetinde el-Kaide'nin varlığı ile ilgili uzun süre tartışmalara da sebep olmuştur.⁵²

Daha çok Suriye'nin Humus ve Tal-Kale kentinden gelen Suriye hükümeti karşıtı binlerce mülteci Lübnan'a giriş yapmıştır. 2011 Aralık ayı sonu itibarıyla BM Ofisine kayıt yaptıran yaklaşık 5.000 Suriyeli mültecilerin çoğu Lübnanlı ailelerin yanında barınmışlardır.⁵³ Her ne kadar bu mülteciler güvenlik gerekçesiyle Lübnan'a iltica etmiş olsalar da haber siteleri ve yayınlanan raporlar, Suriye hükümeti karşıtı mültecilerin Lübnan'da güven içinde olmadıklarını göstermiştir. Örneğin Mart 2011'de bir "savunma grubu" Lübnan'daki Suriye kökenli bazı göstericilerin gözaltına alındığını ve bunların nerede olduğunun bilinmediğini söylemiştir.⁵⁴ Bununla birlikte Suriyeli askerlerin Lübnan sınırına geçerek Lübnan'a kaçan protestocuları hedef seçtikleri yönde iddialar da gündeme gelmiştir.⁵⁵ Bazı kuruluşlar da Lübnan hükümetini hem mültecileri gözaltına aldığı hem de mültecilerin ülkeye girişlerini reddettiği gerekçesiyle Esad yanlısı olarak suçlamışlardır.⁵⁶

İran ile İlişkiler

İran-Lübnan ilişkileri, 1979 yılında İran'da gerçekleşen İslam Devrimi'nden beri çok canlı ve olumlu bir yol izlemiştir. İran İslam Cumhuriyeti'nin kuruluşunu müteakiben, devrimi gerçekleştiren zümre, Ayetullah Humeyni ve ona yakın devlet eliti, Lübnan'daki Şii cemaate ulaşmış, onlara mali ve ruhani destekte bulunmuşlardır.⁵⁷ Hiç kuşku yok ki İran, İslam Devriminden beri Lübnan siyasetindeki en kilit aktörlerden biri konumundadır. İlişkilerin bu yönde seyretmesine etki eden en önemli unsur Lübnan siyasetinde büyük etkisi olan Şii faktörü ve Hizbullah örgütüdür. Son yıllarda Lübnan ve İran hükümetlerinin aldığı diplomatik ve ekonomik işbirliğini geliştirme kararları 2011 yılında da devam etmiş ve geliştirilmiştir. 2011 yılı ayrıca İran-Lübnan ilişkilerinde en canlı ve verimli yıl olmuştur. Bunun sebebi, 2011 yılının hemen başında Saad Hariri'nin liderliğindeki 14 Mart Hareketi'nin oluşturduğu hükümetin dağılması ve yerine Hizbullah'a ve dolayısıyla İran'a yakın olan Necip Mikati liderliğindeki yeni hükümetin göreve gelmesidir. Mikati'nin başbakan olmasıyla Lübnan, Batı eksenli dış politikasından uzaklaşmaya başlamış ve İran ile Suriye'ye yakınlaşmıştır.⁵⁸

İran, Lübnan'da Mikati başkanlığındaki yeni hükümetin kurulmasını, Lübnan'da ulusal birliğin güçlenmesi için olumlu bir adım olduğunu duyurmuştur. İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Salih Lübnan'da hükümetin kurulması ardından yaptığı açıklamada, "Lübnan'da yeni hükümetin kurulması, Lübnan halkı için çok değerli bir başarıdır ve ulusal barış için de çok değerli bir adımdır" diye konuşmuştur. Lübnan'da barış ve huzurun sağlanmasının zaruretine işaret eden Salih, "Lübnan'da yeni hükümetin kurulması bölgede ve Lübnan'da iç barışın sağlanması, huzurun yerleşmesi için önemli bir adımdır ve ayrıca Siyonist rejimin olası saldırıları karşısında, ulusal birliğin

sağlanması için de çok önemli bir gelişmedir” açıklamasını yapmıştır.⁵⁹ Öte yandan İran Cumhurbaşkanı Birinci Yardımcısı Muhammed Rıza Rahimi de Mikati ile yaptığı telefon görüşmesinde yeni hükümetin kurulmasından dolayı Lübnan halkına tebriklerini bildirmiştir. Rahimi, ülkesinin her zaman Lübnan halkına ve hükümetine destek verdiğini ve vermeye devam edeceğini ifade ederek İsrail’in bölgede ortak düşman olduğuna işaret etmiştir. Buna karşı Başbakan Mikati, İran’la her alanda işbirliğini güçlendirmeye önem verdiklerini ve ikili işbirliğinin güçlendirilmesi için yapılan anlaşmaların ivedilikle hayata geçirilmesini istediğini söylemiştir.⁶⁰

Lübnan Cumhurbaşkanı Süleyman’ın, göreve geldiği 2008 yılından beri İran’la ikili ilişkileri geliştirme adına büyük çabaları olmuştur. Bunlardan en önemlisi de, 2011 yılında Hizbullah ile İran’a yakın olan Mikati’yi başbakan olarak atmasıdır. Başbakanlığı Mikati’ye vermesi İsrail ve Batıya karşı İran’a destek olarak da değerlendirilmiştir. Çünkü Tahran’ın Beyrut’la ilişkileri her zaman İsrail ve Filistin topraklarıyla alakalı olmuştur. Bunun sonucunda İsrail Başbakan Yardımcısı Silvan Şalom Lübnan hükümetini İsrail’in kuzey sınırlarını paylaşan bir İran hükümeti olarak tanımlamıştır.⁶¹

İran-Lübnan ilişkilerindeki bir diğer önemli nokta da Lübnan’ın nükleer konularda daima İran’ın yanında yer almasıdır. Lübnan, İran’ın nükleer programının barışçıl olduğunu her zaman dile getirmiş ve bu konuda İran’a desteğini 2011 yılında da sürdürmüştür.⁶² 2011 yılında siyasi gelişmelerin yanında İran-Lübnan ekonomik ilişkileri de büyük aşama kat etmiştir. 3 Ağustos 2011 tarihinde İran’ın Beyrut Büyükelçisi, İran’ın doğalgaz arama konusunda da Lübnan’a her türlü desteği vermeye hazır olduğunu söylemiştir.⁶³ 20 Temmuz 2011’de ise İran ve Lübnanlı yetkililer enerji alanında bir işbirliği anlaşması imzalamışlardır.⁶⁴ 2 Mart 2011’de İran Ticaret Bakanı Mehdi Gazanferi ve Lübnan Ekonomi Bakanı Muhammed el-Safadi Beyrut’ta bir araya gelerek iki ülke arasındaki ticareti konuşmuşlardır. Görüşmeden sonra her iki taraf da iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinin önemine değinmiştir. 2011 yılı Temmuz ayında Başbakan Mikati de hükümetinin İran’la her alanda çalışmaya hazır olduğunu belirtmiştir.⁶⁵

Lübnan-İran ilişkilerinin diğer önemli kısmı da diplomatik ilişkilerdir. Bu bağlamda İran Meclis Sözcü Yardımcısı Rıza Bahonar 22 Temmuz 2011 tarihinde Beyrut’ta Hizbullah lideri Hasan Nasrallah ile yaptığı görüşmede İran’ın Lübnan’a desteğini yinelemiştir.⁶⁶ 27 Temmuz 2011 tarihinde İran Ulusal Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri Said Celili, Lübnan’ın direnişinin İran’ın güvenliği için hayati bir mesele olduğunu ilan etmiş ve “Lübnan’ın saldırılar, işgaller ve terörizm (İsrail’i kastederek) karşısında direnişinin ülkeyi bölgede önemli bir pozisyona oturtturarak uluslararası arenada istikrarlı bir ülkeye” çevirdiğini ileri sürmüştür.⁶⁷ İki ülke arasında bu tür gelişmeler yaşanırken başbakanlıktan ayrılan 14 Mart Hareketi lideri Saad Hariri ise 7 Nisan 2011’de İran’ı Lübnan, Kuveyt ve Bahreyn’in iç işlerine müdahale

etmekle suçlamış; İran'ın ülkesine yönelik bu tutumunun kabul edilemez olduğunu ve Lübnan'ın hiçbir zaman İran'ın himayesinde olmayacağını ifade etmiştir.⁶⁸

Lübnan'ın İran'la çok güçlü askeri ilişkileri de bulunmaktadır. Özellikle Lübnan'da faaliyet gösteren Hizbullah örgütünün silah ve mühimmat ihtiyacının tamamına yakını İran sağlamaktadır. İran ise, bu tür silah ve mühimmat anlaşmalarını Hizbullah'ın da dışına çıkarıp Lübnan ordusuna silah ve mühimmat sağlamak istediğini belirtmiştir. Bunun için 5 Şubat 2011 tarihinde İran Savunma Bakanı Ahmed Vahidi, İran'ın Lübnan'la savunma işbirliği yapmak için hazır olduğunu ve Lübnan tarafından herhangi bir silah talebine karşı bunu karşılayacak potansiyele sahip olduklarını söylemiştir. Lübnan'ın İsrail'e karşı daima sınırlarını korumaya muhtaç olduğunu da söyleyerek bu konuda İran'ın oynayabileceği role dikkat çekmeye çalışmıştır.⁶⁹

ABD-Lübnan İlişkileri

Amerika-Lübnan ilişkileri, 2011 yılının Ocak ayında Batı'ya yakın olan Hariri Hükümetinin düşmesi ve yerine İran'a yakın Mikati'nin hükümeti kurması ile olumsuz etkilenmiştir. Devrik başbakan Hariri, Lübnan siyasetinde daha çok Batı yanlısı ilişkilerde bulunmuş ve bunu daha da ilerletme çabasına girmişti. Aslında, başkanlığındaki hükümet düştüğü zaman kendisinin Amerika'da bulunması ve oradan Fransa'ya geçmesi, Hariri'nin bu politikasını net şekilde ortaya koymaktadır. Hariri Hükümetinin düşürülmesi Amerikan yönetimi tarafından tepki ile karşılanmıştır. Olayın hemen ardından Amerikan Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Hizbullah liderliğindeki koalisyonun, hükümeti düşürmesinin Lübnan halkı için üzücü bir durum olduğunu ve bununla Lübnan'ın gelişmesine uğraşan hükümete bir grubun engel olmak istediğini söylemiştir.⁷⁰

Hariri Hükümetinin yerine Hizbullah destekli hükümetin kurulması Amerika'nın tedirginliğini bir kat daha artırmıştır. Amerikan hükümetinin buna ilk tepkisi, Lübnan'a her yıl ödenen ve iki ülke ilişkilerinde önemli bir yer tutan askeri yardımların gözden geçirileceğini söylemesi olmuştur. Birçok Amerikalı siyasetçi bu desteğin kaldırılması gerektiğini savunmuş; Yahudi kongre üyesi Howard Berman da üç meslektaş ile birlikte kongreye yardımların kaldırılması için tasarı sunmuşlardır. Fakat gerek Lübnan hükümetinin ısrarı ve gerekse Obama hükümetinin tavrı, askeri yardımların askıya alınmasını engellemiştir. Amerikan hükümetini askeri yardımların devamına iten neden, Lübnan hükümetinden yardımların Hizbullah'a ulaşmayacağı konusunda güvence alması ve Suriye olaylarından dolayı Lübnan sınırında yaşanabilecek ihlallerin önüne geçmek istemesidir. Amerika'nın Lübnan'daki sınır ihlallerine bu kadar önem vermesinin altında yatan sebep Hizbullah'a askeri yardımlara engel olmak istemesidir. Suriye'de gösterilerin yol açtığı kargaşanın daha çok sınır ihlallerine neden olacağı korkusu ve bu durumun

da Hizbullah'ın en yakın müttefiki olan İran'ın işine yarayacağı düşüncesi ABD'yi alarma geçirmiştir. Bu bağlamda 2011 yılının Aralık ayında Lübnan'ı ziyaret eden Amerikalı diplomat Jeffrey Feltman, Amerikan yardımlarının sınır ihlallerini engellemek üzere verildiğini Lübnanlı siyasetçilere hatırlatmıştır.⁷¹ Her ne kadar Amerikan askeri yardımlarının devamına karar verilse de önceki yıllarda düşüş yönünde seyreden yardım miktarı 2011 yılında da düşmeye devam etmiştir. 2009'da 240 milyon dolar olan yardım miktarı, 2010'da 238 milyon dolara ve 2011'de 186 milyon dolara düşmüştür.⁷²

Televizyon kanallarına pek çıkmayan Hizbullah lideri Hasan Nasrallah, Temmuz ayında çıktığı bir televizyon kanalında Amerikalılara sert eleştiriler getirmiş ve iki CIA ajanı yakaladıklarını iddia etmişti.⁷³ Birçok haber sitesine taşınan ve haber sitelerinde Amerikan diplomatları referans gösterilerek yakalananların daha fazla olduğu şeklinde haberlere konu olan iddiaların ardından Hizbullah'a yakın milletvekilleri olayı Lübnan'ın siyasetine taşımışlar ve hükümetin bu konuda harekete geçmesini istemişleridir.⁷⁴ Amerikan casuslarının yakalanması Lübnan'daki Amerikan varlığına büyük bir zarar vereceği yorumlarını beraberinde getirmiş ve bir süreliğine Amerikan ve Lübnan siyasetinin gündemine otursa da, iki ülkenin hükümeti bazında sorun yaratmamıştır.⁷⁵

2011 yılında Amerika-Lübnan ilişkilerinde siyasi alanda bunlar yaşanırken ekonomi alanında ise daha olumlu bir durum yaşanmıştır. Lübnan Gümrük Dairesi raporuna göre 2011 yılında Lübnan'ın 20 milyar dolarlık toplam ihracatında ABD, 1.99 milyar dolar ile yaklaşık %10'luk paya sahip olmuştur. ABD İtalya, Almanya ve Çin gibi ülkeleri geride bırakarak Lübnan'ın en büyük ticaret ortağı olmuştur.⁷⁶

İsrail-Lübnan İlişkileri

İsrail-Lübnan ilişkilerinde uzun geçmişe sahip sorunlu ilişkiler 2011 yılında da kendini göstermiştir. Ocak 2011'de Hariri Hükümetinin Hizbullah yanlısı milletvekilleri tarafından düşürülmesi en çok İsrail'i tedirgin etmiştir. İsrail, yan komşusu olan ve uzun süre çatışmalar yaşadığı Lübnan'daki siyasi krizi tehdit sinyali olarak algılamıştır. İsrail'in tehlike sinyalleri algısında yatan sebep, hükümeti düşüren kadronun terörist olarak kabul ettiği Hizbullah yanlısı olmasıdır. Zaten olayın hemen ardından hükümetin düşmesinin İran odaklı bir iş olduğuna dair kanaatler İsrail medyasında dile getirilmiştir.⁷⁷

İsrail, Lübnan'da yaşanan bu olayla ilgili sadece tedirgin olmakla kalmamış az da olsa bazı tedbirler almıştır. İsrail hükümeti muhtemel bir saldırıya karşı Lübnan'ın güney sınırında asker sayısını artırmış ve sınırdaki gözetim faaliyetlerine de yoğunluk vermiştir.⁷⁸ Aslında İsrail'i buna iten sebep, muhtemel Hizbullah saldırısına karşı Hizbullah'a önceden mesaj vermek istemesidir. İsrail Meclisi Knesset'in Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı

Shoul Mofaz'un, kuzeydeki el-Celil Tümeni'ni gezdiği sırada verdiği mesaj bunu doğrulamaktadır. Mofaz mesajında, İsrail'in her türlü senaryoya hazır olduğunu ve kuzeydeki halkını korumak için Hizbullah'a sert bir misillemede bulunacağını söylemiştir.⁷⁹

Lübnan hükümeti düştükten sonra 2011 yılının ilk aylarında iki ülkenin sınırında yaşanan hareketlilik yılsonunda roket saldırıları ve misillemesi ile şiddetini artırmıştır. 28 Eylül'de İsrail'in kuzeyine, Lübnan sınırındaki Celile bölgesinden gece yarısı 4 Katyüşa roketi saldırısı düzenlenmiş ve İsrail ordusu, roketlerin geldiği bölgeye ateş açarak cevap vermiştir. Bu roket saldırısında ölen veya yaralanan olmamış, olay sadece az hasarlı maddi zarara neden olmuştur. 2006 yılından bu yana düzenlenen roket saldırılarında olduğu gibi bunda da Hizbullah olayı sahiplenmemiştir. Zaten İsraili güvenlik kaynakları da roket saldırılarının Hizbullah örgütü militanlarınca değil, küçük bir grup tarafından düzenlendiğini belirtmiştir.⁸⁰ Bu olaydan iki hafta sonra Lübnan'ın güneyindeki Mecdel Silim adlı köyden yapıldığı iddia edilen yeni bir roket saldırısı gerçekleşmiştir. Fakat bu sefer roketler hedef şaşırdığından Lübnan'daki sınıra yakın Hula köyünde bir eve isabet etmiş ve bir kadını yaralamıştır. Olayın ertesi sabahı İsrail savaş uçakları, Lübnan'dan kaynaklanan saldırıların ardından genellikle yaptığı gibi bu olayda da Beyrut'ta alçak irtifa uçuşu yapmışlardır. Roket saldırıları Lübnan'daki BM Geçici Gücü tarafından kınanmıştır.⁸¹

2011 yılında iki ülke arasındaki diğer bir sorun İsrail'in Lübnan'ın güneyindeki telefon şebekesine casusluk cihazı yerleştirdiği iddiası ile ilgili olmuştur. Hizbullah, Srifa ve Deyr Kifa arasında bulunan vadideki telefon şebekesinde İsrail'e ait iki casus aygıtı bulunduğunu söylemiş ve olay Lübnan'ın gündemine düşmüştür. Olaydan yaklaşık iki hafta önce de Hizbullah, İsrail'in casus aygıtlarını yok etmek için insansız hava aracı kullandığını söylemiş.⁸² Bu olaydan sonra Lübnan Dışişleri Bakanlığı olayı, "Lübnan'ın egemenliğinin, BM Güvenlik Konseyi'nin 1701 sayılı kararının, Uluslararası Hukukun ve BM Şartı'nın ihlali ve Uluslararası Barışa tehdit" olarak değerlendirmiş ve İsrail'i BM'ye şikâyet etmiştir.⁸³

İki ülke arasındaki deniz sınırları anlaşmazlığı 2011 yılında BM'ye taşınmıştır. İki ülke arasındaki deniz sınırları bir türlü çizilememiş ve bu da beraberinde sorunlar getirmiştir. Kökü geçmişe dayanan sorun, 2011 yılı Temmuz ayında İsrail kabinesinin, Lübnan'la deniz sınırlarını gösteren haritayı onaylaması ve bunu BM'ye sunması ile patlak vermiştir.⁸⁴ İsrail Bakanlar Kurulu'nun BM'nin değerlendirmesine sunmak üzere hazırladığı haritada gösterilen sınırlar ile Lübnan tarafından ilan edilen münhasır ekonomik bölgenin yaklaşık 9 kilometresinin çakışması gerginliğin temel nedenini oluşturmuştur.⁸⁵ Bu uyuşmazlık üzerine Lübnan Dışişleri Bakanı Adnan Mansur, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve İsrail arasındaki münhasır ekonomik bölge anlaşmasının, Lübnan'ın egemenliğini ihlal ettiğini belirtmiş, bu yöndeki şikâ-

kayeti BM Genel Sekreteri Ban Ki-Mun'a bir mektupla iletmiştir.⁸⁶ Olaya sert tepki gösteren Lübnan Hükümeti ve Hizbullah; İsrail'in Lübnan'ın yaklaşık olarak 850 kilometrekarelik ekonomik bölgesini ihlal ettiğini savunmuşlardır. 4 Ağustos 2011'de Lübnan parlamentosunda misillime olarak İsrail ve Kıbrıs ile deniz sınırlarının çizildiği bir yasa tasarısı onaylanmıştır.⁸⁷ Olayla ilgili olarak BM Lübnan özel koordinatörü Michael Williams, Lübnan ve İsrail'in, aralarındaki deniz sınırı anlaşmazlığına karşın Akdeniz'de kendi kıyı açıklarındaki petrol ve doğalgaz aramalarını sürdürmeleri gerektiğini belirtmişti.⁸⁸ Williams, BM Genel Sekreteri Ban Ki-Mun'dan İsrail'in denizdeki faaliyetleri nedeniyle çıkması muhtemel çatışmalardan kaçınılması için gerekli tedbirleri almasını istemiştir.⁸⁹ İki ülkeyi bu konuda hassas kılan asıl sebep, sınır ihlalleri değil, 2009'da bir Amerikan şirketinin Doğu Akdeniz'de son on yılın en büyük petrol ve doğal gaz kaynaklarının bulunduğunu iddia etmesi olmuştur.⁹⁰ Sondaj çalışmalarına başlayan iki ülke 2011 yılında doğalgaz ve petrol çıkarımına daha çok önem vermiştir. İsrail'in önem atfetmesindeki sebep hâlen gaz tedarikinin %40'ı için Mısır'dan geçmekte olan boru hatlarına bağımlı olması ve bu konuda güvendiği Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'in devrilerek yerine gelen İslami hükümetin sorun çıkaracağı korkusu olmuştur. Lübnan için ise artan borçlarını ödeme ümidi ve yeraltı kaynaklarının getireceği refah beklentisi olmuştur.

Sonuç

Barındırdığı farklı etnik ve mezhepsel grupların uzun yıllar çekişmelerine sahne olan kadim toprakların ülkesi Lübnan, 1975-1991 yılları arasında çok kanlı geçen iç savaşın ardından 1990'lardan sonra belli zamanlarda istikrara kavuşmuştur. Ekonomisi ve askeri gücü kendine yetmeyen bu küçük ülke yıllarca Müslim-gayrimüslim ve Şii-Sünni çekişmelerinin sahne aldığı bir ülke olmuştur. Ülke bu yönüyle adeta Ortadoğu bölgesinin bir portresi niteliğini taşımaktadır. Ülkenin kendi kendine yetmemesi ve bu ülkede yaşayan farklı grupların ortak bir paydada buluşamaması bölgesel ve küresel güçlerin Lübnan işlerine müdahil olmasını kolaylaştırmış ve bu güçlerin çekişme alanı olmuştur. Bununla birlikte hem iç hem de dış politika, hükümeti kuran veya hükümette daha ağır basan gruba göre şekillenmiştir. Ayrıca, muhalefette olan grubun hükümete karşı tepkisi de daha çok dış odaklı olmuştur. Örneğin, 2009'da gerçekleşen parlamento seçimlerini Sünni dünyasının ve Batının desteklediği Saad Hariri önderliğindeki kanat kazanmış ve hükümeti kurmuştur. Hariri hükümeti Batı yanlısı olması sebebiyle Batılı ülkelerin desteğini almış ve iç siyasette onların tepkisini çekecek tavrırlardan uzak durmuştur. Hariri'nin bu politikası İran ve Suriye'nin tepkisini çekmiştir. Bu tepkiler, 2011 yılının başında Hizbullah'a yakın bakanların istifası ile Hariri hükümetinin düşmesine sebep olmuştur. Beş aylık hükümeteşsiz bir ortamdan sonra Hizbullah'ın aday gösterdiği Necip Mikati'nin başbakan olması ülke siyasetindeki dengeleri tamamen değiştirmiş, ülke siyaseti adeta yön değiştirmiştir.

Batılı ülkeler buna sert tepki gösterirken İran ve Suriye destek vermişlerdir. Dolayısıyla 2011 yılında ülkedeki siyasi gruplar arasında sürekli ötekileştirmeye ve zaman zaman grupların birbirlerini dış mihraklı olarak nitelendirmesine neden olmuştur. Kısacası 2011 yılı Lübnan siyaseti değerlendirildiğinde Mikati hükümeti, Lübnan'ı İran'a inanılmaz derecede yakınlaştırmakla birlikte Batı'dan ve Sünni dünyasından uzaklaştırmıştır. Bu yönüyle 2011 yılının Lübnan açısından en büyük önemi hükümetin el değiştirmesiyle birlikte ülkenin dış politikada da büyük bir eksen kaymasına uğraması olmuştur. Ayrıca 2011 yılının bir başka önemli olayı Hariri suikastını araştıran uluslararası özel mahkemenin aldığı bazı kararlar olmuştur. Bu kararların en önemlileri Hizbullah'a yönelik suçlamalar olmuştur.

Lübnan için 2011 yılında önem arz eden diğer bir gelişme de Ortadoğu ülkelerinde ve özellikle komşusu Suriye'de başlayan halk hareketlerinin ülkedeki hizipleri kızıştırması ve bu olayların ekonomiye verdiği zararlar olmuştur. 2011 yılının verilerine bakarak 2012 yılında Lübnan'ı nelerin beklediği tahmin edilecek olursa, 2011'de şiddeti her geçen gün artan Suriye'deki halk hareketlerinin 2012 yılında Lübnan siyasetini derinden etkileyeceğine kesin gözüyle bakılmaktadır. Ayrıca bu olayların olası bir mezhep kavgasına dönüşmesi durumunda büyük tehlikenin sadece Lübnan'la sınırlı kalmayacağı ve genel olarak Ortadoğu bölgesini de kapsayacağı öngörülebilmektedir.

Kronoloji

- **12 Ocak:** Hizbullah'a yakın bakanların istifası sonucu Hariri hükümeti düşmüştür.
- **25 Ocak:** Hizbullah'ın desteklediği Necip Mikati Lübnan Başbakanlığına aday olduğunu resmi olarak açıklamıştır.
- **11 Şubat:** İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak, BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon ile görüşmüş ve İsrail'in, Golan Tepelerinin bir parçası olup İsrail'in işgali altında bulunan Gajar Alevi köyünden çekilip mavi hattın güneyine konuşlanma hazırlıklarının devam ettiğini doğrulamıştır.
- **16 Şubat:** Muhtemel Lübnan Başbakanı olarak görülen Mikati, AB Dış İlişkiler Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton ile görüşmesinde Lübnan'da gelecek hükümetin 1701 sayılı kararı da içeren Uluslararası yükümlülüklere saygı göstereceğini temin etmiştir.
- **7 Nisan:** Hariri, İran'ı Lübnan'ın içişlerine karışmak ve farklı bölgelerde halkı ayaklanmaya teşvik etmekle suçlamış ve Şii kanadın tepkisini çekmiştir.
- **10 Nisan:** Beyrut'ta ülkenin siyasal sistemini eleştiren geniş çaplı bir halk gösterisi meydana gelmiştir.
- **17 Nisan:** Bahreyn Krallığı'nın BM'ye gönderdiği mektupta Hizbullah örgütünü, ülkesindeki olayları kışkırtmakla suçlamış, Krallığa istikrarsızlık ve mezhep çatışması getirmeye çalışmakta olduğunu belirtmiştir.
- **18 Nisan:** Lübnan Cumhurbaşkanı, Suriye Devlet Başkanı Esad'ı arayarak Lübnan'ın, Baas rejimine olan desteğini belirtmiştir.
- **21 Nisan:** BM Genel Sekreterliği 1559 sayılı raporunda Hizbullah örgütünün silahsızlanmasını ve siyasi bir partiye dönüşmesini talep etmiştir.
- **13 Haziran:** Hizbullah'ın içinde bulunduğu 8 Mart hareketi tarafından desteklenen Mikati Lübnan Başbakanı olmuştur.
- **30 Haziran:** Uluslararası Lübnan Özel Mahkemesi, Hariri suikastı ile ilgili 4 Hizbullah üyesinin sorgulanmasına karar vermiş, karar ülkede büyük bir ses getirmiştir.
- **30 Ağustos:** BM Güvenlik Konseyi'nin 2004'te alınan kararlarla Lübnan'da güvenliği sağlamak amacıyla konuşlanmış olan Uluslararası Barış Gücü misyonunun 31 Ağustos 2012 tarihine kadar uzatılmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.
- **26 Kasım:** Lübnan Başbakanı Mikati, hükümetinin Hariri suikastini soruşturan mahkemeye verilen ödeneği kesmeye karar vermesi durumunda, istifa edeceğini bildirmiştir.
- **9 Aralık:** Uluslararası Barış Gücünün sürekli kullandığı yola yerleştirilen bir bombanın patlaması sonucu 5 Fransız askeri ve 2 Lübnanlı sivil vatandaş ağır yaralanmıştır.

Notlar

- 1 "Lübnan Siyasi Görünümü," <http://www.mfa.gov.tr/lubnan-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 15 Temmuz 2012.
- 2 "'Şii Hilali' ve 'Sünni Dolunayı' Ortasında Lübnan," *Taraf*, 12 Temmuz 2012.
- 3 "Yine yeni yeniden Lübnan'da kriz," *Sabah*, 15 Temmuz 2012.
- 4 "Lübnan'da Hariri Hükümeti Düştü", *TRT HABER*, 15 Temmuz 2012.
- 5 "Lübnan'da Hizbullah'ın adayı başbakan oldu", *BBC*, 20 Temmuz 2012.
- 6 "Türkiye'nin Lübnan krizi için sunduğu 4 teklif", *Haber 7*, 13 Temmuz 2012.
- 7 <http://www.usakgundem.com/haber/61158/1%C3%BCbnan-39-da-mikati-ba%C5%9Fbakan-oldu.html>, *USAK Gündem*, 13 Temmuz 2012.
- 8 "Lebanon's New Government: Outlines and Challenges," <http://carnegieendowment.org>, 13 Temmuz 2012.
- 9 "Lübnan'da Hizbullah'ın adayı başbakan oldu", *BBC*, 20 Temmuz 2012.
- 10 "Lebanon 'hostage' to Syria, Hezbollah: opposition", *AP NEWS*, 14 Temmuz 2012.
- 11 "Yine yeni yeniden Lübnan'da kriz", *Sabah*, 13 Temmuz 2012.
- 12 "Hizbullah Bahreynli Şii Militanları Eğitiyor" <http://irananaliz.wordpress.com>, 24 Temmuz 2012.
- 13 "Bahreyn Şii İsyanını Destekleyen Nebih Berri'ye Resmi Kınama", <http://irananaliz.wordpress.com>, 24 Temmuz 2012.
- 14 "Suriye'ye BM baskısını artırma girişimi veto edildi", *BBC Türkçe*, 25 Temmuz 2012.
- 15 "Hizbullah, Meydan Okudu: Silahlanmaya Ara Vermeyeceğiz", *İsrahaber*, 25 Temmuz 2012
- 16 "Lübnan'ı karıştıracak karar," *Haber Türk*, <http://www.haberturk.com>, 30 Haziran 2011.
- 17 "Hizbullah, Meydan Okudu: Silahlanmaya Ara Vermeyeceğiz," *İsrahaber*, <http://www.israhaber.com>, 25 Temmuz 2012
- 18 "Lübnan'da Hizbullah'a suçlama," *İktibas Dergisi*, <http://www.iktibasdergisi.com>, 25 Temmuz 2012.
- 19 "Refik Hariri mahkemesinin yeni komplocu girişimleri," <http://turkish.irib.ir>, 25 Temmuz 2012.
- 20 "Lübnan Başbakanı'ndan istifa tehdidi", *Hürriyet*, 25 Temmuz 2012.
- 21 <http://www.state.gov/s/ct/rls/crt/2009/140889.html>. 12 Temmuz 2012.
- 22 "State Sponsors: Iran," <http://www.cfr.org/iran/state-sponsors-iran/p9362>, 12 Temmuz 2012
- 23 "U.S. military needs flexibility due to poor predictions, Gates says", *CNN*, 12 Temmuz 2012.
- 24 "Israel releases map of Hezbollah bunkers in Lebanon", *YNET*, 11 Temmuz 2012.
- 25 "Free Shiite Movement Criticizes Nasrallah, LBC," *Naharnet*, 11 Temmuz 2012.
- 26 "Lebanon-Iran Foreign Relations", *Al-Jazeera*, 11 Temmuz 2012.
- 27 "Official: Nasrallah Follows Path of Iranian Leader", *Fars News Agency*, 12 Temmuz 2012.
- 28 <http://www.realite-eu.org/site/...>, *Al-Kawthar TV*, 13 Temmuz 2012.
- 29 Tayyar Arı ve Ferhat Piriñçi, "Türkiye'nin Yeni Orta Doğu Politikası Ve Suriye İle Lübnan'daki Algılamalar" *Akademik Bakış*, c. 4, n. 7, Kış 2010, s. 3.

- 30 "Nasrallah: Türkiye önemli bir yere sahip olacak", *Ntvmsnbc*, 13 Temmuz 2012.
- 31 "Türkiye'nin Lübnan Krizi için Sunduğu 4 Teklif," <http://netizm.blogspot.com/2011/01/...>, 13 Temmuz 2012.
- 32 "Türkiye arabuluculuk faaliyetlerini askiya aldı", *Hürriyet*, 12 Temmuz 2012.
- 33 "Tezkere uzatıldı", *Sabah*, 14 Temmuz 2012.
- 34 "Ortadoğu'da serbest ticaret açılımı," <http://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/...>, 10 Temmuz 2012.
- 35 "Lübnan yeniden 'oyun tahtası' mı?" *BBC*, 10 Temmuz 2012.
- 36 "Hariri holds talks with Turkey's Erdogan, Davutoglu", *The Daily Star*, 9 Temmuz 2012.
- 37 "Jumblatt praises Turkey's stance on Syria, Lebanon", *The Daily Star*, 9 Temmuz 2012.
- 38 "The Syrian Uprising's Impact on Lebanon," <http://www.usip.org/publications/...>, 9 Temmuz 2012.
- 39 "Feltman: Lebanon Should Reassess Policies Given Regional Developments," *The Daily Star*, 9 Temmuz 2012.
- 40 "Lebanon's Stance on U.N. Syria Vote Creates Controversy," *Naharnet*, 6 Temmuz 2012.
- 41 "Nasrallah Makes Rare Public Appearance, Says Group Better Armed," *The Daily Star*, 8 Temmuz 2012.
- 42 "Şebbiha Teroristi: Sadr ve Hizbullah'tan Destek Alıyoruz," <http://irananaliz.wordpress.com>, 9 Temmuz 2012.
- 43 "Lebanon and the Uprising in Syria: Issue for Congress," <http://www.fas.org/sgp/crs/...>, 12 Temmuz 2012.
- 44 "Lebanon and the Uprising in Syria: Issue for Congress," <http://www.fas.org/sgp/...>, 12 Temmuz 2012.
- 45 "Hussein Dakroub, "Rai Seeks to Calm Storm Over Syria, Arms Stance," *The Daily Star*, 7 Temmuz 2012.
- 46 "Fearing Change, Many Christians in Syria Back Assad," *The New York Times*, 7 Temmuz 2012.
- 47 "Hussein Dakroub, "Rai Defends Stance on Syria, Weapons", *The Daily Star*, 7 Temmuz 2012.
- 48 "Arap Bahar'ının Lübnan'daki Siyasi ve Ekonomik Etkileri", *ORSAM*, 7 Temmuz 2012.
- 49 "Sanctions Weigh on Lebanon-Syria Banking Ties", *Reuters*, 6 Temmuz 2012.
- 50 "Syrian Incursions into Lebanese Territory," <http://www.state.gov/r/pa/prs/...>, 9 Temmuz 2012.
- 51 ⁴⁰ "Kidnapping in Syria Fuels Unrest in Lebanon", *The New York Times*, 4 Temmuz 2012.
- 52 Amos Hareland Avilssacharoff, "In the Eye of the Observer" *Haaretz*, 4 Temmuz 2012.
- 53 *United National High Commission for Refugees*, "Lebanon Update: Situation in North Lebanon, 4 Temmuz 2012.
- 54 *Human Rights Watch*, "Lebanon: Reveal Fate of Disappeared Syrians," 4 Temmuz 2012.
- 55 "Lana Asfour, Is Lebanon Immune to the Arab Spring," *New Statesman*, 5 Temmuz 2012.
- 56 *Human Rights Watch*, "Lebanon: Stop Detaining Syrian Refugees," 5 Temmuz 2012.
- 57 "Country Studies: Lebanon – Iran", *Library of Congress*, 7 Temmuz 2012.

- 58 Eyal Zisser, "Iranian Involvement in Lebanon," *Military and Strategic Affairs*, c. 3, n. 1, Mayıs 2011.
- 59 "Lübnan'da Mikati Başkanlığındaki Hükümet Kuruldu; İran Olumlu Adım Dedi," *İran Dünya Radyosu*, 8 Temmuz 2012.
- 60 "Mikati: İran, Bölgede Önemli ve Yapıcı Bir Rol Oynuyor," <http://www2.irna.ir/tr/...>, 8 Temmuz 2012.
- 61 "Iran and Hezbollah: The Balance of Power Shifts in Lebanon," <http://iranprimer.usip.org/blog/2011/jan/27/...>, 6 Temmuz 2012.
- 62 "Lebanon-Iran Foreign Relations," <http://www.irantracker.org/foreign-relations/...>, 8 Temmuz 2012.
- 63 "Iran offers Lebanon expertise in gas exploration endeavors", *The Daily Star*, 13 Temmuz 2012.
- 64 "Lebanon, Iran sign a \$50 energy MOU," *Ya Libnan*, 9 Temmuz 2012.
- 65 "Iran, Lebanon agree to boost ties", Press TV, <http://www.presstv.ir/detail/220257.html>, 13 Temmuz 2012.
- 66 "Iranian Vice-Speaker Stresses Tehran's Full Support for Lebanon," *Fars News*, 13 Temmuz 2012.
- 67 "Senior Iranian Official Stresses Key Role of Resistance in Lebanon's Stability," *Fars News*, 13 Temmuz 2012.
- 68 "Outgoing Lebanese PM slams Iran for meddling," *Seattle Times*, <http://seattletimes.nwsource.com/html/nationworld/...>, 13 Temmuz 2012.
- 69 "Iran offers Lebanon defense assistance," *Press TV*, 15 Temmuz 2012.
- 70 "Lebanon Government Collapses To Condemnation by U.S. Leaders," <http://www.youtube.com/watch?v=XVfLhNxyGrE>, 4 Temmuz 2012.
- 71 "Feltman Says U.S. to Assist Lebanon To Secure Borders," *The Daily Stars*, 7 Temmuz 2012.
- 72 "As Unrest Continues in Lebanon, Aid From US Steadily Declining," <http://www.almonitor.com/pulse/business/...>, 9 Temmuz 2012.
- 73 "Hizbullah Arrests Three for Allegedly Spying for Israel, US", <http://www.israelnationalnews.com/>, 9 Temmuz 2012.
- 74 "Hezbollah MP Hails Capture of Spies, Urges Government Action", *The Daily Stars*, 7 Temmuz 2012
- 75 "American Spies Outted; CIA Suffers in Lebanon," *USA Today*, <http://www.usatoday.com>, 10 Temmuz 2012.
- 76 "Doing Business in Lebanon," <http://www.google.com/...>, 14 Temmuz 2012.
- 77 "Iran Behind Collapse of Lebanese Government," <http://israelmatzav.blogspot.com/...>, 10 Temmuz 2012.
- 78 "Israeli Troops Swarm Lebanon Border," <http://northerntruthseeker.blogspot.com/...>, 10 Temmuz 2012.
- 79 "İsrail: Lübnan'da Mücadele, Şii-Sünni Mücadelesidir," *İsrahaber*, 12 Temmuz 2012.
- 80 "İsrail'e 4 Roket Atıldı", *Sabah*, 11 Temmuz 2012.
- 81 "UNIFIL komutanı, Güney Lübnan'dan Roket Saldırısını Kınadı", *Zaman*, 11 Temmuz 2012.
- 82 "Lebanon Complains to U.N. about Israeli 'Spy Device'", *Al Arabiyya News*, 12 Temmuz 2012.

- 83 "Lübnan İsrail'i BM'ye şikâyet etti, *Milliyet*, 22 Temmuz 2012.
- 84 "İsrail Yeni Deniz Sınırları Haritasını Çizdi", *Habertürk*, 12 Temmuz 2012.
- 85 "The Problem of Delimitation of Maritime Areas in Eastern Mediterranean and Turkey," <http://www.bilgestrateji.com/store/dergi6/1.pdf>, 12 Temmuz 2012.
- 86 The Problem of Delimitation of Maritime Areas in Eastern Mediterranean and Turkey,
- 87 Potential Conflict between Lebanon and Israel over Oil and Gas Resources, <http://www.lebarmy.gov.lb/article.asp?ln=en&id=29445>, 12 Temmuz 2012.
- 88 "Potential Conflict between Lebanon and Israel over Oil and Gas Resources,"
- 89 "Potential Conflict between Lebanon and Israel over Oil and Gas Resources,"
- 90 "Israel Outlines Maritime Border in Lebanon Dispute", *Reuters*, 12 Temmuz 2012.